

УДК 94:328.12(477)“1990”

**“PODWÓJNA” KORONACJA DANIELA ROMANOWICZA:
WYMYSŁ DŁUGOSZA CZY FAKT RZECZYWISTY?***

Łeontiy WOJTOWYCZ

Lwowski Uniwersytet Narodowy imienia Iwana Franki
Katedra historii Wieków Średnich i Bizantynistyki
ul. Uniwersytecka, 1, 79000, Lwów, Ukraina
e-mail: lev67420@ukr.net

Studium jest poświęcone analizie źródeł o koronacji Daniela Romanowicza w 1253 i odzwierciedleniu tych wydarzeń w pracach kronikarzy wczesnej epoki nowożytnej. Wyjaśnia się, że informacja o tym wydarzeniu z Latopisu Halicko-Wołyńskiego w pełni odpowiada relacjom Nicola da Calvi, spowiednika papieża Innocentego IV i polskiego źródła z otoczenia krakowskiego biskupa Jana Prandoty, z którego korzystał polski kronikarz Jan Długosz. To właśnie Długosz celowo sfalszował informację o koronacji, wykreśliwszy pierwotną wersję, pochodzącą z tego źródła, i umieścił na marginesie własną konstrukcję pod 1246. Inny kronikarz, Maciej Miechowita, podał obydwa fragmenty, co doprowadziło do ich rozpowszechnienia z dominacją wersji Długosza z 1246 w pracach kronikarzy wczesnej epoki nowożytnej, na których ciążyły problemy międzykonfesyjne. Współcześni historycy, nie zauważając badań tego problemu przez W. Semkowicz-Zarembinę i D. Dąbrowskiego, kontynuują poszukiwania przyczyn powstania tych wersji kronikarzy. Tymczasem problem “podwójnej” koronacji z 1253, o której pisał Długosz, pozostaje do końca nie wyjaśnionym, ponieważ nie można dowiedzieć się, która z trzech wersji jest prawdziwa, bez odnalezienia nowych źródeł historycznych.

Słowa kluczowe: koronacja, Daniel Romanowicz, Opizo, Prandota, Długosz, Drohiczyn.

Występując na Międzynarodowej konferencji naukowej, 29 listopada 2001 r., poświęconej 800-leciu od urodzenia króla Daniela Romanowicza, Jarosław Daszkewycz zwrócił uwagę na to, że współczesna historiografia ukraińska “kontynuuje tendencję... czasów radzieckich – konserwować i od nowa przeszczepiać uczucie niedowartościowania, szerząc twierdzenie, że, jakoby, nie było państwa (!), nie było władców, którzy osiągnęli najwyższą możliwą rangę we współczesnej hierarchii państwowej, czyli nie było królów... termin “państwo”, “król” historycy kierunku oficjalnego piszą w cudzysłowach”¹.

Przeciwnicy uznania faktu koronacji Daniela Romanowicza **, starając się usprawiedliwić podstawę swoich wniosków, często opierają się na dawną legendę “podwójnej” koronacji, która zmusiła wątpić w fakt koronacji jeszcze Aleksandra Gwagnini (1534, 1538–1614). Włoski oficer na polskiej służbie, z krytycznym my-

* В основі статті – доповідь, прочитана на Міжнародній конференції “Рецепція творчості Jana Długosza w historiografii krajów europejskich” (Częstochowa, 22–23 października 2015 r.).

¹ Ja. Daszkewycz, *Problema derżawnosti na halyčko-wołyńskich zemlach (kineć X – seredyna XIV st.)*, [w:] *Korol Danyło Romanowycz i joho misce w ukrajinskij istoriji*, materiały Miżnarodnoji naukowoji konferentsiji (Lwiv, 29–30 lystopada 2001 r.), Lwiv 2003, s. 8–9.

** Już w 2014 r. rada m. Chełma (Polska), byłej stolicy Daniela, ustępując badaczom miejscowym, nie uwzględniła rekomendacji wybitnych polskich naukowców i nadała skwerowi w pobliżu soboru św. Dziewicy Marii, który stoi na miejscu soboru św. Bogurodzicy, w którym został pochowany król Daniel, imię “wielkiego księcia” Daniela.

śleniem renesansowym, w swojej kronice “Opis Sarmacji Europejskiej” (1578), podając podstępne zamiary Daniela Romanowicza zostać królem, a także własną inicjatywę legata Opizo w tym kierunku, z powodu samego aktu koronacji zaznaczył “czego ledwie nie uczynił”². Trzeba zrozumieć, skąd wzięły się te wątpliwości co do koronacji w ogóle i właśnie opowieść o “podwójnej” koronacji.

Najbardziej dokładną informację o okolicznościach i pertraktacjach, które poprzedzały koronację Daniela Romanowicza, podaje kronika Ipatijewska, właściwie jej trzecia część, którą historycy warunkowo nazywają kroniką halicko-wołyńską. Tamże przytoczony jest także opis samej koronacji, która odbyła się w Drohiczynie późną jesienią 1253 r.³, w zimie 1253–1254 r.⁴ czy na początku 1254 r.⁵: “Przysłał papież posłów znakomitych, przynoszących wieniec i berło, czyli koronę, która oznacza królewskie dostojęństwo, mówiąc: “Synu przyjmij od nas koronę królewską”. Przedtem też przysłał ku niemu biskupa bremeńskiego i kamienieckiego, mówiąc mu: “Przyjmij koronę królewską”, lecz on wówczas nie przyjął był, mówiąc: “Nawała tatarska nie ustaje, ciągle wisi nad nami, więc jakże mogę przyjąć koronę bez pomocy Twojej”. Opizo [legat papieski] zaś, który przybył z koroną, obiecał, że “otrzymasz pomoc od papieża”, jednakże on nie chciał. I przekonała go matka jego i Bolesław, i Siemowit, i bojarzy laccy, mówiąc, aby przyjął koronę, a my jesteśmy na pomoc przeciwko pohańcom”. On tedy koronę od Boga przyjął, od Cerkwi Świętych Apostołów, i od tronu świętego Piotra, i od ojca swojego papieża Innocentego, i od wszystkich biskupów swoich. Innocenty bowiem wyklął tych, którzy ganią wiarę grecką prawowierną, chciał bowiem sobór utworzyć, o prawej wierze, o połączeniu Cerkwi. Daniel zaś przyjął od Boga koronę w mieście Drohiczynie, gdy szedł na wojnę [z Jaćwingami] wraz z synem Lwem i z Siemowitem, kniazem laccim”⁶.

² O. Gwanjini, *Chronika Jewropejskoji Sarmatiji*, uporiadkuwania i perekład o. Ju. Mytyska, Kyjiw 2007, s. 494.

³ M. Hruszewskij, *Chronologija podij Halycsko-Wołynskoji litopysy*, “Zapysky NTSz”, Lwiv 1901, t. 41, kn. 3, s. 36–37; W. Abraham, *Powstanie organizacji Kościoła łacińskiego na Rusi*, Lwów 1904, t. 1, s. 133–134; B. Włodarski, *Polska i Ruś (1194–1340)*, Warszawa 1996, s. 143, 145; B. N. Floria, *U istokow religioznogo raskola slawianskogo mira (XIII w.)*, Sankt-Peterburg 2004, s. 165; I. Paślawskij, *Koronatsija Danyła Halycskoho w konteksti politycznych i cerkownych widnosyn XIII stolittia*, Lwiv 2003, s. 70; N. F. Kotlar, *Galicko-Wołynskaja letopiś. Tekst. Kommentarij. Issledowanie*, Sankt-Peterburg 2005, s. 294.

⁴ D. G. Hruszałow, *Sewernyje krestonoscy. Rus w borjbie za sfery wlijanija w Wostocznoj Pribaltike XII–XIII ww.*, Sankt-Peterburg 2012, s. 365.

⁵ M. M. Czubatyj, *Zachidna Ukrajina i Rym u XIII witsi u swoich zmahannjach do cerkownoji uniji*, “Zapysky NTSz”, t. 123–124, Lwiv 1917, s. 60; W. T. Paszuto, *Oczerki po istorii Galicko-Wołynskoji Rusi*, Moskwa 1950, s. 259.

⁶ “Присла папа послы чѣны носаше вѣнѣць и скипетръ и короноу еже нарѣтъ королевскый санъ рекыи сѣноу приими ѿ насъ вѣнѣць королевства. Древле бо того прислалъ к нему пискоупа Беренского и Камѣцького река емоу и приими вѣнѣць королевства. Вн же в то время не приалъ бѣ рѣка рать Татарьскаа не престаеть злѣ живоущи с нѣ то како могоу приати вѣнѣць без помощи твоеи. Впиза же приде вѣнѣць носѣ ѿбѣщеваѣасѣ ѿко помощь имѣти ти ѿ папы. Вномоу же ѿдинако не хоташоу и оубѣди его мѣти его и Болеславъ и Семовитъ и боаре Ладскѣрѣ рекоуше да бы прыалъ бы вѣнѣць а мы есмь на помощь противоу поганымъ. Вн же вѣнѣць ѿ Ба приа, ѿ црлви стапостоль и ѿ стола стого Петра и ѿ шѣа своего папы Некѣнтиа и ѿ вси епювъ своихъ. Некантин бо кльнаше тѣхъ хоулацимъ вѣроу

Tekst klarownie uwidacznia przyczyny koronacji, jej przebieg, a także umowy unii.

Informację o koronacji Daniela Romanowicza zostawił jeszcze jeden dobrze poinformowany współcześnie żyjący, którego trudno jest podejrzewać w fałszowaniu – Nicolaus de Carbio (Niccolò da Calvi) (†1273) – franciszkanin, osobisty spowiednik Papieża Rzymskiego Innocentego IV. Od 1250 r. on został biskupem Asyżu (Umbria, Włochy) i przebywał na tym stanowisku do samej śmierci, jednak większą część swego czasu nadal spędzał na dworze papieskim⁷. Jego “Vita Innocentii papae IV”⁸ – ważne dzieło historyczne dla badania dziejów kościoła XIII w. – podaje następujące: “Również do Rusinów, którzy zwracali się przez swoich posłów nadzwyczajnych do Kurii Rzymskiej, żeby wysłano im legata, który by kształcił ich i nauczał wiary katolickiej, ponieważ żyli według obyczaju i obrządku Greków, został skierowany Albert, arcybiskup Liwonii i Prus. Z czasem do króla Rusi Stolica Apostolska wysłała jako legata opata z Mazario, który go i koronował”⁹.

Ta informacja całkiem zgadza się z relacją kroniki Ipatijewskiej. Ale powinniśmy zaznaczyć, że Nicolaus de Carbio nie podaje daty. Redaktorzy wydawnictwa uważali, że koronacja odbyła się 1246 r.¹⁰, idąc za nie zawsze dokładnymi co do chronologii relacjami włoskiego historyka Odorici Raynaldi (1595–1671), który właśnie tak datował to wydarzenie w swojej pracy¹¹.

Jeszcze jedno polskie źródło potwierdza tę informację: “Rocznik Krasieńskich”¹². Ta kronika kompilatorska, kończąca się 1341 r., spisana została przez niewiadomego autora orientacyjnie w XIV w. Ona, ogólnie rzecz biorąc, opiera się na relacje “Rocznika Krakowskiej Kapituły” i “Katalogu biskupów krakowskich”. Wydawca

Грѣцкою правовѣрноу и хоташоу емоу сборъ творити в правои вѣрѣ в воединеннѣ цркви. Данило же приа ѿ Ба вѣнць в городѣ Дорогычинѣ идущоу емоу на воиноу ср снмѣ Львомѣ и со Сомовитомѣ княземѣ Ладскимѣ” (*Ipatjewskaia letopisj*, [w:] *Połnoje sobranije russkich letopisej*, t. 2, Moskwa 2001, stb. 826–827).

⁷ I. Paslawskij, *Ukrajinskij epizod Perszoho Lionskoho soboru (1245 r.)*, *Doslidżennia z istoriji jewropejskoji polityky Romanowycziw*, Lwiv 2009, s. 72–73; Ibidem, *Chto buw initsiatorom rusko-rymskoho zblżennia u 40-ch rokach XIII stolittja: Danylo Romanowycz czy Inokentij IV?*, “Kniaża doba: istorija i kultura”, wyp. 6, Lwiv 2012, s. 169–170; Ibidem, *Halyčkij jepyskop Petro – stawlenyk i dyplommat Danyla Romanowycza*, “Ukrajinskij istorycznyj žurnal”, Kyjiw 2013, nr 5, s. 84–85; O. Mayorow, *Zwistka Nikolo de Kalwi, kapelana papy Inokentija IV, pro koronatsiju Danyla Romanowycza*, “Kniaża doba: istorija i kultura”, wyp. 4, Lwiv 2011, s. 189–190.

⁸ Nicolaus de Carbio, *Wita Innocentii Papae IV*, [w:] *Scriptores Rerum Italicarum*, ed. L. A. Muratori, t. 3, Mediolani 1723, p. 584–610.

⁹ “At Rutenos quoque, qui ad Romanam curiam suos solemnnes nuntios destinarunt ut eis Legatum mitteret, per quem instruerentur et informarentur in fide catholica, cum more Graecorum et ritu viverent, missus est Dominus Albertus Archiepiscopus Livoniae et Prussiae. Ubi quidem ad Regem subsequenter ab apostolica sede Legatus missus Dominus Abbas de Mazario, qui coronavit eundem” (Nicolaus de Carbio, *Wita Innocentii Papae IV*, p. 592–592e; I. Paslawskij, *Ukrajinskij epizod Perszoho Lionskoho soboru (1245 r.)*, s. 72–73. O. Mayorow zwrócił uwagę na pomyłkę “opat z Mazario”, usuniętą w późniejszych wydaniach – Mezzano (O. Mayorow, *Zwistka Nikolo de Kalwi*, s. 192).

¹⁰ Nicolaus de Carbio, *Wita Innocentii Papae IV*, p. 600.

¹¹ Odorici Raynaldi, *Annales ecclesiastici demuo excusi et ad nostra usque tempora perducti*, ab A. Theiner, wol. 21, Parisiis 1870, p. 326–327.

¹² *Rocznik Krasieńskich*, ed. A. Bielowski, [w:] *Monumenta Poloniae Historica*, t. 3, Lwów 1878, p. 128–133.

źródła August Belowski wiedział tylko o późnym odpisie źródła od XVI w., który utracono w 1944 r.¹³ Według tego źródła: “Anno Domini 1253 Daniel dux Russie in regem coronatur”¹⁴. Relacja ta od dawna jest znana w nauce historycznej¹⁵, ale ona jest również czcigodnym zaświadczeniem tego wydarzenia.

Węgierski król Beła IV po 1253 r. uznawał Daniela Romanowicza za króla¹⁶. Jako “Król Rusinów” Daniel Romanowicz utytułowany jest w umowie, zawartej w Raciążu w 1254 r.¹⁷, wskutek której zorganizowano wyprawę przeciw Jaćwingom i podzielono ich terytoria¹⁸. Kampania ta rozpoczęła się w końcu 1254 – na początku 1255 r.¹⁹ (według uszczegółowionej wersji O. Majorowa – w listopadzie–grudniu 1254 r.²⁰) i skończyła się szybkim zwycięstwem Daniela Romanowicza, o czym z natchnieniem pisał rocznikarz²¹.

Ze zrozumiałych przyczyn kroniki Rusi Północno-Wschodniej nie zawierały żadnej informacji o koronacji, ale wydarzenie to pozostawało dobrze znane w środowisku elity ukraińskiej nawet w okresie nowożytnym.

Późny Latopis Hustyński pod 1247 r. podaje następną informację: “Daniel Romanowicz po tym sławnym zwycięstwie w Czechach [czyli po wyprawie 1253 r. – Ł. W.] zaczął wszędzie sławnym być, jak i papież szanując go, przysłał mu swoje błogosławieństwo i insygnia królewskie, czyli koronę, berło i inne. I prosił go, żeby pomagał chrześcijanom przeciwko Tatarzynom, ten obiecywał. I koronował go na królestwo Ruskie legat papieża Innocentego IV w mieście Drohiczyne”²².

¹³ J. Dąbrowski, *Dawne dziejopisarstwo polskie (do 1480)*, Wrocław 1964, s. 68.

¹⁴ “Roku Pańskiego 1253 Daniel, książę Rusi na króla koronowany” *Rocznik Krasieński*, p. 132.

¹⁵ O. Mayorow, *Zwistka Nikolo de Kalwi, kapelana papy Inokentija IV, pro koronatsiju Danyła Romanowycza*, “Kniaża doba: istorija i kultura”, wyp. 4, Lwów 2011, s. 189.

¹⁶ M. Font, *Vengry na Rusi w XI–XIII ww.*, [w:] “A se jeha sriebro...”, zb. pr. na poszanu czl.-kor. NAN Ukrainy Mykoły Fedorowycza Kotlara z nahody yoho 70-riczczja, widp. red. W. A. Smolij, Kyjów 2002, s. 98.

¹⁷ *Codex diplomatycus Poloniae*, ed. L. Ryszczewski, A. Muczowski, t. 3, Warsowiae 1858, nr 30; W. I. Matuzowa, E. L. Nazarowa, *Krestonoscy i Rusj. Konec XII w. 1270 g.: teksty, perewod, kommentarij*, Moskwa 2002, s. 366–367.

¹⁸ P. Kraluk, *Jatwiahj ta borotjba Kyjiwskojji Rusi i Halyčko-Wołyńskoho kniazivstwa za Polissja*, “Wyzwolnyj Szlach”, 2005, nr 9–10, s. 190–191; L. W. Woytowycz, *Wijna z monholamy na Wołyni u 1258–1260 rokach*, “Naukowyj wisnyk Wołyńskoho natsionalnoho uniwersytetu imeni Lesi Ukrainky”, *Istoryczni nauky*, 2010, nr 22, s. 10; A. Majorow, *Prusskij wopros wo wniesznej politieke Daniila Galickogo*, “Rossica Antiqua”, 2011, nr 2, s. 105.

¹⁹ M. Kotlar, *Komentar do litopysu*, [w:] *Halyčko-Wołyńskij litopys. Doslidzennia. Tekst. Komentar*, Kyjów 2002, s. 301; W. Nagirnyj, *Polityka zagraniczna księstw ziem halickiej i wołyńskiej w latach 1198(1199)–1264*, Kraków 2011, s. 281.

²⁰ A. Majorow, *Prusskij wopros wo wniesznej politieke Daniila Galickogo*, s. 114–119.

²¹ *Ipatjewskaja letopisj*, stb. 831–835.

²² “Данило Романович по сей славнои побѣдѣ въ Чехахъ [czyli po wyprawie 1253 r. – Ł. W.] начать повсюду славень быти, яко и папа Римский величаше его, и присла ему свое благословение и знаменія королевская, си ест корону, скипетро и проч. И моли его, да помагаеть христианом на Татар, онъ же обещаеся. И коронова его на королевство Руское легатъ папежа Инокентия Четвертого во градъ Дорогичинъ” (*Gustynskaja letopisj*, [w:] *Połnoje sobranie russkich letopisjej*, t. 40, Sankt-Peterburg 2003, s. 121).

Archimandryta Ławry Kijowsko-Pieczerskiej Zachariasz Kopysteński (+ 1627) też podał to wydarzenie jako skutek wojskowych czynów księcia Daniela, które zmusiły papieża zwrócić się do niego, dodawszy, że “przyjmując ową koronę, Daniel nie odstąpił od wiary, tylko jako uhonorowanie wielkiej swojej chwały przyjął ją”²³.

Historyk z Kijowa Teodozy Safonowicz (+ 1672), który był dobrze zorientowany w dawnym kronikarstwie, w swoim dziele “Chronika z letopisców starodawnych”²⁴ zaznaczył, że “Opizo, opat messeński i biskup modeński, na Soborze Lyońskim mianowany”²⁵. Jego wersja koronacji jest trochę odmienna od tekstu kroniki Ipatijewskiej: “Wtedy książę Daniel przyjął w Drohiczynie koronę królewską i berło od Pana Boga i od tronu świętych apostołów Piotra i Pawła i od papieża rzymskiego Innocentego i ukoronowany od prawosławnych biskupów został całej Rusi, na południu leżącej, królem. Innocenty papież, jak dobrze znam to, przeklinał tych, którzy prześladowali wiarę prawosławną grecką, i wtedy nie było prześladowań wiary greckiej, nie prześladowali jej, i w ogóle chciał sobór zebrać papież, żeby cerkwie zachodnią i wschodnią połączyć”²⁶.

T. Safonowicz był ostatnim ukraińskim kronikarzem, który ciekawił się historią *Rusi Halicko-Wołyńskiej*²⁷. Po przyłączeniu kozackiej Ukrainy do Moskwy zaciekawienie byłymi ziemiami halicko-wołyńskimi wygasło. W popularnej pracy historycznej “Synopsys”, która była wydawana prawie 30 razy od 1674 r.²⁸, o Danielu Romanowiczu żadnej informacji nie ma, chociaż szereg innych fragmentów z F. Safonowicza został powtórzony prawie dosłownie²⁹.

Polski kronikarz Jan Długosz (1415–1480) pierwszy podał informację, odmienną od innych źródeł. Chociaż on i korzystał z ruskich kronik, ale świadomie i nieświadomie dopuszczał się znacznych niedokładności, zwłaszcza chronologicz-

²³ “през принятіє той коруны Даниїл не отступовал віры, ієно за почесть ко болшей своєї славі принял оную” (Z. Kopistenskiy, *Palidonija*, [w:] *Pamiętniki polemiczkiej literatury w Zapadnoj Rossii*, kn. 1, Sankt-Peterburg 1878, str. 1109).

²⁴ Feodosiy Sofonowycz, *Chronika z litopysystiw starodawnych*, przygotowanie tekstu, przedmowa, komentarz Ju. A. Mucyka, W. M. Krawczenka, Kyjów 1992.

²⁵ “Опизъ, опат мезанский и бискуп маденский, на Лугдунскомъ соборѣ назначены” (Feodosiy Sofonowycz, *Chronika*, s. 151).

²⁶ “Теды кнзь Данииль принялъ в Дорогичинѣ корону королевскую и скипетръ от Гѣда Бѣга и от престола свѣтых апостоль Петра и Павла, от папы римского Инокентия и укоронованыи от православных епископов зосталъ всея Руси, на полудню лежачеи королемъ. Инокентии албо вѣмъ то и папа проклиналъ тых, которые гонили вѣру правовѣнную Грецкую, и в тои часъ не было гонения на вѣру грекорускую, ни гонили еи, и в овшемъ хотѣлъ соборѣ собрати папа, жебы церковь западную, восточную соединити” (Ibid, s. 152).

²⁷ I. Paslawskij, *Chto buw initsiatorom rusko-rymskoho zblyżennia u 40-ch rokach XIII stolittia*, s. 164.

²⁸ S. I. Maslow, *K istorii izdanij kijewskogo “Sinopsisa”*, “Sbornik Otdiela russkogo jazyka i slowestnosti”, wyp. 101, cz. 3, sb. st. w czestj akadiemika Alekseja Iwanowicza Sobolewskiego, Leningrad 1928, s. 341–348.

²⁹ *Sinopsis ili kratkoje sobranije razlicnych letopiscew o naczale slawiano-rossijskogo naroda*, Kijew 1836; I. P. Jeremin, *K istorii obszczestwiennoj mysli na Ukraine wtoroj poł. XVII w.*, “Trudy Otdiela drownerusskoj literatury In-ta russkoj literatury AN SSSR”, t. 10, Moskwa–Leningrad 1954, s. 212–222; S. L. Peszticz, “*Sinopsis*” *kak istoriczeskoje proizwiedienije*, “Trudy Otdiela drownerusskoj literatury In-ta russkoj literatury AN SSSR”, t. 15, Moskwa–Leningrad 1958, s. 284–298.

nych³⁰. Jego relacja o koronacji Daniela Romanowicza, datowana 1246 r. (później ta data w przekazach innych polskich kronikarzy doszła do O. Raynaldi), jest przedstawiona w całkiem inny sposób: “Daniel, książę Rusi, Kijowa i Drohiczyzna, chcąc królewskiego tytułu i odpowiednich, związanych z nim przewag, został ukoronowany przez papieskiego legata Opizo, który zażądał przejścia do prawdziwej wiary łacińskiej. Polscy biskupi, a właściwie krakowski Prandota, sprzeciwiali się, bo uważali Daniela za obłudnego i podstępного. Ale legat postawił na swoim i koronował Daniela w jego stolicy Drohiczyźnie. Daniel natomiast obiecał z wszystkimi ziemiami i książętami przestrzegać podporządkowania się papieżowi i ceremoniałowi kościoła rzymskiego³¹”.

Ciekawie, że w pierwotnym autografie ten fragment został wpisany przez autora na marginesie podczas redagowania tekstu, w ten czas jak pod 1253 r., po

³⁰ E. Perfeckij, *Peremyszelskij litopysnyj kodeks perszoji redaktsiji w skladi chronik Jana Długoza*, “Zapysky NTSz”, t. 147, Lwiv 1927; E. Perfeckij, *Historia polonica Jana Długoza a ruske letopisečvi*, Praha 1932; A. I. Hensiorśkij, *Pomyłkowa interpretatsija Dłuzozem dejakych misć Halycsko-Wołyńskoho litopysu*, “Doslidżennia i materiały z ukraińskojki mowy”, wyp. 3, Lwiv 1960, s. 16–26; Ju. A. Limonow, *Russkie istoczniki Jana Długoza po istorii Kiewskoj Rusi*, [w:] *Problemy istorii feodalnoj Rossii*, Leningrad 1971; Ibidem, *Jan Dłuzoz i russkie letopisi*, [w:] Ju. A. Limonow, *Kulturnyje swiazi Rossii s jewropiejskimi stranami w XV–XVII wiekach*, Leningrad 1978, s. 6–96; J. Wyrozumski, *55 lat pracy nad krytyczną reedycją dziejów Polski Jana Długoza*, “Nauka”, 2006, nr 3, s. 153–166.

³¹ *Jana Długoza Roczniki czyli Kroniki sławnego królestwa Polskiego*, ks. 7–8, Warszawa 1974, s. 70–71. W oryginale: “Claritarem et preeminenciam regalis nominis atque fastigii Daniel Ruthenorum Kyoviensis et Drohicziensis dux atque Monarcha et qui pro ea tempestate devitiis terris, gentibus, factivitate et industria pollens inter Ruthenorum principes celebrior habebatur, adepturus, intelligens Opiszonom abbatem de Meszano Apostolice Sedis legatum Poloniam advennisse largisque facultatibus apostolicis predictum esse, missis ad illum notabilibus nunciis, etiam numera magne importancie per illos sibi transmittit, rogans, ut ipsum in Ruthenorum regem auctoritate apostolica evehat, coronet atque inungat, offerens se cum omnibus Russorum terris sue dicioni subiectis, Grecorum ritu derelicto, in obedienciam et comunionem universalis Ecclesie Romane et sui summi pontificis transiturum. Et tam Ruthenorum quam aliorum catholicorum terras a Thartarorum invasione potenteret animose protecturum. Exhilaratus admodum hiis nunciis eaque legacione Opiszo legatus apostolicus, et credens vehementer rebudfidei et religionis Christiane conducere, se quoque beate et feliciter legacionis sue officium obiturum fore, si Daniele Drohiczenci duce in Ruthenorum regem evecto plures et insignes provincie atque regiones, innumerabiles quoque anime, et kaligine Ruthenica erepte, in katholice fidei reducerentur puritatem, nunciis Danielis ducis benigne appellatis et bene de negocio sue legacionis sperare iussis illos ad Danielem ducem remittit, pollicens se propediem venturum et illum, si erroribus Grecorumdesertis, veram katholocatorum religionem cum terris et populis suis complexus fuerit, in Ruthenorum regem coronaturum... Et licet pontifices Polonie, et signanter Prandotha Cracoviensium antistes, promissum tam temerarium Danieli duci et sius nunciis factum rescindere Opisonem legatum apostolicum multiphariis argumentis persuaderent, quippe qui probe naturam et mores Danielis ducis et eius fluxam vaframque fidem optime dinoscentes, certo cercius sciebant Danielem ducem suis promissionibus temeratis et religioni nostre summo pontifices Polonie parum fideliter et magis ex invidia existimabat dissuasionem ingesisse, a sententia dimoveri non potuit, sed in Drohiczin, que tunc ducis Danielis principalis sedes erat, perveniens, ducem prefatum Danielemastantepincipum et baronum Russie ad id specialiter invitata et accessita multitudine in castro Drohiczin regem super Russiam coronat et inungit, prefato duce Daniele solenniter promittente et se iureiurando in manibus prefati Opiszonis legati astringente, se cum omnibus principibus et baronibus, terris et dominiis suis, fidem, ritum et cerimonias Romane Ecclesie de centro fideliter et sincere sectaturum et Innocencio quarto summo pontifici Romano eiusque successoribus pariturum” (*Joannis Długosz senioris canonici Cracoviensis Opera omnia*, ed. A. Przędziecki, t. 2, Kraków 1873, p. 309–310).

opowieści o przekazaniu przez krakowskiego biskupa Prandotę czeskiemu królowi Przemysłu II Ottokaru relikwii św. Stanisława, pierwotną była informacja całkiem innej treści, którą później Długosz przekreślił: “Opizo, opat Mezzano, legat Stolicy Apostolskiej papieża Innocentego IV, Prandoty, biskup krakowski i inni polscy biskupi Daniela, księcia Rusi, dwa razy przeprowadzoną koronację odnawiają i potwierdzają na zamku w Drohiczynie na Królestwo Rusi namaszczają i koronują, proponują złożyć przysięgę sumiennie podporządkowywać się Najwyższemu Biskupowi Rzymskiemu. I Wielce Szanowny Król Daniel [otrzymuje] nowe cenne dary”³².

Jak zwrócił uwagę Dariusz Dąbrowski³³, większość badaczy problemu o pierwotnej wiadomości, która została przekreślona przez Długosza, nie wiedziała³⁴. Tylko w jednym wydaniu łacińskiego tekstu jest adnotacja, dotycząca istnienia usuniętego fragmentu³⁵.

Nie wiadomo, skąd Długosz wziął źródło informacji pod 1246 r.³⁶. Zawarcie unii kościelnej, prawdopodobnie, opierało się o zasady umowy rzymsko-bułgarskiej 1204 r. z zachowaniem obrządku wschodniego³⁷. O tym świadczą i odpowiednie bulle papieża Innocentego IV. Do problemu praktykowania obrządku łacińskiego zwrócił się papież Aleksander IV (Rinaldo Conti), który wznowił niewyrozumiałą politykę swojego stryja papieża Grzegorza IX co do wschodniego obrządku i w ogóle wystąpił jako krótkowzroczny polityk, o czym dowodnie wspominał Jan Paślawski³⁸. Jednak odrzucenie przez Długosza pierwotnego tekstu i wtórny przypisek, niewątpliwie, niosą ślady sporu międzykonfesyjnego³⁹ i niechęć autora wywyższać Daniela; dlatego dopuścił się on zwykłego przeinaczenia faktów⁴⁰.

³² “Opiszo abbas de Meszano Apostolice Sedis legatus de mandato Innocentii pape quarto, assumpto sibi Prandotha Cracoviensi episcopo et nonnullis aliis Polonie episcopis, Daniele ducem Russie altera vice priorem coronationem innovando et confirmando in castro Drohiczin in regem Russie inungit et coronat, sponsione iurisiurandi ab eo assumeret et Summo Pontifici Romano fideliter obediret. Et plurimis honoratur a Daniele rege novo insignibus donis” (W. Semkowicz-Zarembina, *Powstanie i dzieje autografu Annalium Jana Długosza*, “Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego Polskiej Akademii Umiejętności”, seria II, t. 47, Kraków 1952, s. 27–28).

³³ D. Dąbrowski, *Koronacja Daniela Romanowicza w relacjach Jana Długosza i jego szesnastowiecznych polskich kontynuatorów*, [w:] *Dorohoczyn 1253: materiały Międzynarodowej naukowej konferencji z okazji 755-tych rocznicy koronacji Danyła Romanowicza*, Iwano-Frankiwsk 2008, s. 64–65.

³⁴ N. M. Karamzin, *Istorija gosudarstwa Rossijskogo*, t. 4, Moskwa 1992, s. 195–196; J. Girgensohn, *Kritische Untersuchung über das VII. Buch des Historia Polonica des Długosz*, Göttingen 1872, s. 89; A. Semkowicz, *Krytyczny rozbiór dziejów Jana Długosza (do roku 1384)*, Kraków 1887, s. 266; M. Czubyatj, *Zachidna Ukrajina i Rym u XIII witsi u swoich zmahanniach do tserkownoji uniji*, “Zapysky NTSz”, t. 123–124, Lwów 1917, s. 56–57; G. Labuda, *Zaginiona kronika w Rocznikach Jana Długosza. Próba rekonstrukcji*, Poznań 1983, s. 151; *Hałycko-Wołyński litopys. Dosлідzennia. Tekst. Komentar*, pod red. M. Kotłara, Kyjów 2002, s. 280–282.

³⁵ J. Długosz, *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, ks. 7, Warsaviae 1975, p. 94.

³⁶ A. Semkowicz, *Krytyczny rozbiór dziejów Jana Długosza*, s. 271.

³⁷ L. Woytowycz, *Korol Danylo Romanowycz: polityk i polkowodc*, [w:] *Doba korola Danyła w nauki, mystectwi, literaturi*, Lwów 2008, s. 91–92.

³⁸ I. Paślawskij, *Koronacja Danyła Hałyckoho*, s. 80–81.

³⁹ S. Gawęda, *Ocena niektórych problemów historii ojczyzny w „Rocznikach” Jana Długosza*, [w:] *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, t. 56, Prace Historyczne, z. 65, Warszawa 1980, s. 196–197.

⁴⁰ D. Dąbrowski, *Koronacja Daniela Romanowicza w relacjach Jana Długosza*, c. 66–67.

O tym świadczą i jego następne doniesienia, z których widać jego wrogi nastawienie do króla Daniela. Tak pod 1249 r. kronikarz wspomina, że papież wysyłał do Daniela biskupa armagańskiego Alberta, którego mianował arcybiskupem ruskim, żeby przyjąć od króla przysięgę Rzymowi, jednak Daniel Romanowicz podobno odesłał biskupa z powrotem bez należnego szacunku⁴¹. Albert Suerbeer z Kolonii, który ukończył paryską Sorbonę, w 1228 r. został mianowany biskupem Rygi, ale nie przyjęła go miejscowa kapituła i kler, dlatego on do 1236 r. pozostawał kanonikiem bremeńskim. Potem został prymasem Irlandii (z rezydencją w Armix), a na soborze w Lyonie w 1245 czy w 1246 r. został mianowany arcybiskupem i legatem Prusji, Liflandii i Estlandii. 3.05.1246 r. został mianowany arcybiskupem i legatem dla Rusi, a także Gotlandii, Rugii i Holsztynu, wreszcie został arcybiskupem Rygi (1253–1272)⁴². Znana jest bulla papieża Innocentego IV o mianowaniu Alberta legatem dla Rusi i z poleceniem przyjąć przysięgę unijną od księcia i biskupów⁴³. Przysięga ta, oczywiście, została przyjęta⁴⁴, bo papież Aleksander IV w swoim breve od 3 lutego 1257 r. robił wymówki królowi Danielowi, że ten zerwał z Rzymem, złamawszy przysięgę⁴⁵, a Wasylko zwracał się do papieża dla rozstrzygnięcia swoich problemów matrymonialnych⁴⁶.

Zgadzam się z D. Dąbrowskim i co do tego, że Długosz nie wykorzystywał tu informację z kroniki halicko-wołyńskiej⁴⁷, a pierwotna relacja została zaczerpnięta z nieznanej w dzisiejszej nauce gramoty z koła krakowskiego biskupa Prandoty, albo ze straconych polskich annałów⁴⁸. Natomiast wiadomość o zdradliwych obietnicach Daniela została skombinowana przez autora, który opierał się na bulli Aleksandra IV od 1257 r., która była mu dobrze znana⁴⁹. Oczywiście, że na konstrukcję Długosza wpłynęły współczesne mu realia przekształcenia się królestwa Rusi na polską prowincję z nieudanymi próbami likwidacji prawosławnej organizacji kościelnej na tych terenach.

Maciej Miechowski (*Miechovita*) (1457–1523) w swojej “Kronice Polski”⁵⁰ skorzystał z pracy poprzednika. Dlatego u niego “Danielem Drohicensem et Kiouiensem

⁴¹ Jana Długosza Roczniki, ks. 7–8, s. 85.

⁴² W. Mantels, *Albert II (Suerbeer)*, [w:] *Allgemeine Deutsche Biographie*, vol. 1, Leipzig 1875, s. 202–203; *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques viewed through its entries*, t. 1, Paris 1912, p. 321–323.

⁴³ *Documenta Pontificum Romanorum Historiam Ucrainae Illustrantia (1075–1953)*, vol. 1, *Collegit introductione et aadnotationibus auxit P. Athanasius G. Welykyj*, “OSBM”, Romae 1953, nr 26, p. 39; *Borotjba Pivdenno-Zachidnoji Rusi i Ukrainy proty ekspansiji Watikanu i uniji (X – poczatok XVII st.)*, zbirnyk dokumentiw i materialiw, Kyjiw 1988, nr 21, s. 26–27.

⁴⁴ I. Paslawskij, *Koronacija Danyła Hałyćkoho*, s. 53–54.

⁴⁵ *Documenta Pontificum Romanorum*, nr 34, p. 49–51; *Borotjba Pivdenno-Zachidnoji Rusi i Ukrainy*, nr 26, s. 29–30.

⁴⁶ *Documenta Pontificum Romanorum*, nr 28–29, p. 40–41.

⁴⁷ D. Dąbrowski, *Czy Jan Długosz pisząc siódmą księgę, “Annalium” korzystał z Kroniki halicko-wołyńskiej lub źródła jej pokrewnego?*, “Ruthenica”, t. 3, Kiew 2004, s. 154–158.

⁴⁸ D. Dąbrowski, *Koronacja Daniela Romanowicza w relacjach Jana Długosza*, s. 66.

⁴⁹ *Joannis Długosz senioris canonici Cracoviensis Opera omnia*, ed. A. Przezdziecki, t. 2, Kraków 1873, p. 401–402.

⁵⁰ M. Miechowita, *De Chronica Polonorum*, Cracoviae 1521.

principem, zaniejszego z pośród książąt ruskich, proszącego i obiecującego, który razem ze wszystkimi ziemiami ruskimi porzuci obrządek grecki i przejdzie do podporządkowania i jedności z kościołem rzymskim, wspomniany legat Opizo w tym samym roku 1246 koronował i pomazał w zamku króla ruskiego, co wywołało sprzeciw wszystkich biskupów polskich, znających o przebiegłości i zmienności Daniela, w czym później przekonali się⁵¹. Jednak, mając pod ręką i drugą (przekreśloną przez Długosza) relację, podał pod 1253 r. “wznowienie poprzedniej koronacji”, które odbyło się “na zlecenie papieża Innocentego IV”. Na tę koronację 1253 r. legat Opizo de Mezzano “zabrał z sobą biskupa krakowskiego Prandotę (Prandotha episcopo Craccouiensi) i niektórych innych biskupów do zamku Drohiczyn (Drohiciensi)”⁵², “otrzymawszy od jego przysięgę, że zarówno on, jak i lud ruski, porzuciwszy grecki obrządek, będą wiernie przestrzegać obrządku rzymskiego”⁵³.

Oczywiście, że biskup Prandota nie pojawił się w tekście wskutek kombinacji Miechowity, jak wywnioskował Jurij Limonow⁵⁴. Jan Prandota z Białaczowa (1200–1266) herbu Odrowąż, biskup krakowski (20. 05.1242 – 20.09.1266) był wiernym współtowarzyszem księcia krakowskiego Bolesława Wstydlivego, a ostatni wspierał Daniela Romanowicza, a potem Lwa. Dlatego i Prandota nie wystąpiłby przeciwko swojemu księciu, który przekonywał Daniela Romanowicza przyjąć koronę i unię. Kontynuacja w 1254 r. uczczenia w Krakowie kanonizacji krakowskiego biskupa Stanisława, która miała miejsce 8 września 1253 r. w Asyżu, odbywała się z udziałem krakowskiego księcia Bolesława Wstydlivego, wielkopolskiego księcia Przemysła I, kujawskiego księcia Kazimierza, księcia mazowieckiego Siemowita i księcia opolskiego Władysława IV⁵⁵ pod opieką papieskiego legata Opizo opata z Mezzany⁵⁶. W czeskich regestach zachowała się informacja o gramocie od 19 lipca 1255 r., która miała sprzyjać polepszeniu stosunków między polskimi książętami, Danielem Romanowiczem i Przemysłem Ottokarem II: “Przemysł, król Bohemii, za pośrednictwem Prandoty, biskupa krakowskiego, dochodzi zgody z książętami Polski i Danielem, królem Rusi, którzy ziemie jego, zwłaszcza okolice Opawy, zniszczyli”⁵⁷.

Prawdopodobnie biskupi polscy, w pierwszej kolejności krakowski biskup Jan Prandota, razem z Opizo brali udział w ceremonii w Drohiczynie, przybywszy tam od razu po zakończeniu uroczystości w Krakowie. Właśnie ten fakt znalazł

⁵¹ M. Mieczowita, *De Chronica Polonorum*, Cracoviae 1521, p. CLII.

⁵² Ibidem, p. CLXI.

⁵³ Ibidem, p. CLXI.

⁵⁴ Ju. A. Limonow, “Traktat o dwóch Sarmatijach” *Matweja Miechowskiego i jego russkije istoczniki*, [w:] A. Limonow, *Kulturnyje swiazi Rossii s jewropiejskimi stranami w XV–XVII ww.*, Leningrad 1978, s. 145–146.

⁵⁵ K. R. Prokop, *Poczet biskupów krakowskich*, Kraków 1999, s. 61–64.

⁵⁶ “*Welikaja chronika*” o Polsce, Rusi i ich sosjediach XI–XIII ww., pod red. W. L. Janina, Moskwa 1987, s. 170.

⁵⁷ “Przemysl rex Bohemiae mediante Prandota episcopo Cracoviensi concordat cum principibus Poloniae nec non Daniele rege Russiae, qui terras euis, praesertim territorium Oppaviense, devastaverunt” (*Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae*, J. Emler, pars II, Annorum 1253–1310, p. 23).

odzwierciedlenie w polskim źródle, z którego korzystał Jan Długosz. Później zarówno źródło, jak i ta wiadomość zostały odrzucone przez polskiego kronikarza.

Ciekawa jest postać samego Opizo. Pochodził on z rodziny toskańskich arystokratów Malaspina z Piacenzy hrabiów di Luna. Najmłodszy syn Moruello di Luna wybrał karierę duchową, zostawszy najpierw notariuszem papieskim, a potem opatem benedyktyńskiego klasztoru św. Pawła w Mezzano niedaleko Piacenzy⁵⁸. Papież Innocenty IV (Sinibaldo de Fieschi), który też był z pochodzenia arystokratą z liguryjskich hrabiów Lavagni, całkowicie powierzał mu skomplikowane misje dyplomatyczne. Dlatego w latach 1245–1246 on wykonywał misje legata w Polsce i Prusach, a w latach 1253–1254 – w Polsce, Prusach i na Rusi⁵⁹.

Nie mniej ciekawe jest, skąd wzięło się “wznowienie poprzedniej koronacji”. Jeśli w relacji Miechowity wyglądało to całkiem logicznie, to w opowieści Długosza pod 1246 r. pojawiło się później niż informacja o “wznowieniu”. Konstruując swoją wersję, Jan Długosz dopuścił się dwóch błędów. Pierwszy z nich mógł być i nieplanowany: on wiedział, że opat Opizo był legatem w Polsce w 1246 r., ale, pewnie, nie wiedział, że wtenczas on nie miał pełnomocnictw co do ziem Rusi. Drugi błąd był raczej świadomy: on nie mógł nie wiedzieć, że żaden legat nie zdecydowałby się na samowolną koronację, nie mając pełnomocnictw od papieża, a także przysłanych przez papieża regaliów.

Po konstrukcji Długosza, przekazanej przez Miechowitę razem z jego pierwotną informacją, powstała wersja o dwu koronacjach. Następne kronikarze w różny sposób ustosunkowali się do tych wersji, na pewno, mając możliwość korzystać i z innych materiałów. Wybitny polski kronikarz Marcin Kromer (1512–1589) w swojej słynnej pracy “De origine et rebus gestis Poloniarum” (1555), dokładnie opisując stosunki polskich książąt, walkę za Jaćwież, udział w wydarzeniach legata Opizo⁶⁰, o królu Danielowi prawie nie wspomina. Epizod koronacji w 9-j księdze podany jest według Długosza bez daty, ale w kontekście wydarzeń początku lat 1260: Daniel, pragnąc zdobyć wyższą godność, wysłał do legata Opizo poselstwo, obiecując z całą ludnością przejść na wiarę katolicką i bronić przed Tatarzynami polskie ziemie. I chociaż krakowski biskup Prandota uprzedzał legata, ten mimo wszystko koronował księcia Daniela, który nie tylko nie bronił chrześcijan, a z Tatarzynami i Litwinami pustoszył ich ziemie⁶¹. Dlatego, odwołując się do niego, Aleksander Gwagnini wywnioskował, że koronacja nie przyniosła Danielowi Romanowiczu korzyści, bo on zdradził wiarę katolicką⁶².

⁵⁸ E. Nasalli Rocca, *Il monastero del Mezzano di Piacenza e l'abate Obizzo (sec. XIII)*, “Benedictina”, wol. 10, Roma 1956, p. 143–147.

⁵⁹ K. Gołąb, *Opat Obizo i jego legacie*, “Nasza Przeszłość”, Studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce, t. 10, Kraków 1959, s. 113–142.

⁶⁰ *Kronika Marcina Kromera*, ks. 9, Sanok 1857, s. 441–442, 456–457, 465.

⁶¹ *Ibidem*, s. 473.

⁶² O. Gwanjini, *Chronika Jewropejskoji Sarmatiji*, s. 404.

Marcin Bielski (1495–1575)⁶³ powtórzył za Długoszem szereg jego błędów, w szczególności, podawszy pod 1270 r., że z Nogajem i Telebugą szły wojska Lwa i Romana Danyłowyczów⁶⁴ (wyprawa miała miejsce w latach 1287/1288, a Roman zginął w 1260 r.). Joachim Bielski (ok. 1540–1599)⁶⁵ opracowując dzieło ojca, zaznaczył, że do śmierci Daniela (którą on według Długoszem datował 1266 r.), cała Ruś pozostawała katolicką. Koronację on datował 1260 r., przy czym nie powstrzymał się, żeby nie dotknąć jakoś króla Daniela. Podobno, unia została zawarta, żeby razem z Polakami bronić się przed Tatarzynami, natomiast książę sam napadł na polskie ziemie⁶⁶. W taki sposób już w warunkach religijnego przeciwstawiania się odbywała się mitologizacja przeszłości.

Maciej Strykowski (ok. 1547–1582) przy układaniu swojej Kroniki zbiorowej korzystał z rozmaitych źródeł⁶⁷. Więc on już z przekonaniem rozbudował wersje o dwu koronacjach przez “papieskich legatów: raz – w Drohiczynie, a drugi – w Kijowie”⁶⁸. Daniel dla niego – to król kijowski i książę drohiczynski, a Wasylko – książę wołyński i halicki⁶⁹. Według Strykowskiego Daniel wysłał posłów do Lyonu, ubiegając o koronę u papieża jeszcze w 1240 r. (informacja ta jest przytoczona według Długosza, Miechowity i Kromera). W 1246 r. dwaj legaci – opat Opizo i biskup modeński w Kijowie koronowały Daniela, nie bacząc na protesty krakowskiego biskupa Prandoty. Dlatego papież jeszcze raz w 1253 r. wysłał legata Opizo, który z Prandotą i innymi polskimi biskupami koronowali Daniela Romanowicza w Drohiczynie. Przy tym Strykowski znów powoływał się na Długosza i Miechowitę⁷⁰.

Bez komentarza jest jasne, w jaki sposób została skonstruowana cała ta wersja. D. Dąbrowski sprawiedliwie zwrócił uwagę, że ani Aleksander Rogow⁷¹, ani Krzysztof Kwiatkowski⁷², badając ten problem, nie zrozumieli, skąd wzięły się

⁶³ *Kronika Marcina Bielskiego*, wyd. K.J.Turowskiego, Sanok 1856; t.1 (ks. 1–3), t. 2 (ks. 4–5), t. 3 (ks. 6); S. L. Ptaszickij, *Zapadnorusskije pieriewody chronik Bielskogo i Strykowskogo*, [w:] *Nowyj sbornik statiej po slawianowiedieniju, izdannij ucienikami W. I. Łamanskogo*, Sankt-Peterburg 1905, s. 372–377; W. Lew, *Ukrajinskijj pereklad chroniky Martyna Bielskoho*, “Pratsi Ukrajinškocho naukowoho instytutu”, t. 29, serija filolohiczna, kn. 4, Warszawa 1935.

⁶⁴ *Kronika Marcina Bielskiego*, wyd. K. J. Turowskiego, t. 1, Sanok 1856, s. 309–310; Ja. I. Dzyra, *Turecko-tatarski napady na Ukrainu XIII–XVI st. za chronikamy Bielskich i Strykowskoho*, “Ukrajinskijj istoryko-geohraficznyj zbiryk”, wyp. 1, Kyjiw 1971, s. 88.

⁶⁵ Joachima Bielskiego, *Dalszy ciąg kroniki Polskiej Marcina Bielskiego zawierającej dzieje od 1587 do 1590 roku*, Warszawa 1851.

⁶⁶ *Kronika Polska Marcina Bielskiego, Nowo przez Joach. Bielskiego syna jego wydana*, Kraków 1597, s. 183.

⁶⁷ M. Strykowski, *Litopys polskij, hytowski, żmudskij i wsijeji Rusy*, per. P. Iwasiw, I. Kozowyk, R. Parańko, W. Pepa, Lwów 2011, 1074 s.

⁶⁸ *Ibid.*, s. 362, 368.

⁶⁹ *Ibid.*, s. 363.

⁷⁰ *Ibid.*, s. 368.

⁷¹ A. I. Rogow, *Russko-polskie kulturnyje swiazi w epochu Wozroźdenija (Strykowskij i jego Chronika)*, Moskwa 1966, s. 145–147.

⁷² K. Kwiatkowski, *Przeciw Batu-chanowi czy Mendogowi – okoliczności, wymowa i znaczenie polityczne koronacji Daniela Romanowicza Halickiego na króla Rusi w 1253/ 1254 r.*, “Klio”, Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym, t. 5, 2004, s. 51.

dwie koronacje⁷³. Polski badacz również dokładnie przeanalizował fragmenty, zapożyczone u Miechowity i Kromera⁷⁴.

W dalszej kolejności historycy polscy, czerpiąc różną informację, kontynuowali tworzyć legendę. Stanisław Sarnicki (1532–1597) podał dwie koronacje pod 1246 i 1260 r.⁷⁵ Bartosz Paprocki (1543–1614) ograniczył się informacją, że Daniel został namaszczony na królestwo i ukoronowany w Drohiczynie przez opata Opizo z Mezzano papieskiego legata, nie podawszy daty tego wydarzenia⁷⁶. Jezuita Jan Alojzy Kulesza, odwołując się do Strykowskiego, Długosza, Miechowity i Kromera, pisał w 1704 r., że król Daniel poprzysiął Opizo i Prandocie “z całym Ruskim ludem”, uznawszy nie tylko zwierzchnictwo Rzymu, “ale nawet Ceremonie Greckie opuścić”⁷⁷, a do śmierci Daniela (w 1266 r. według Długosza) cała Ruś pozostawała katolicką. Więc, można dojść do wniosku, że w źródłach nie ma żadnych podstaw dla wątpliwości co do faktu koronacji: żadne autentyczne źródło takich podstaw nie daje. Wszystkie wiadomości z różnych z pochodzenia i niezależnych źródeł, uzgadniają się w czasie i co do uczestników tych wydarzeń i ich motywów. Jan Długosz, jako pierwszy, mając pełną i prawdziwą informację o tych wydarzeniach, zrezygnował z niej na rzecz świadomie sfalszowanej relacji, która poniżała króla Daniela. Ta relacja zaistniała pod wpływem współczesnego kronikarzewi międzykonfesyjnego przeciwstawiania się, wskutek usiłowania zamienić prawosławną hierarchię katolicką na zaanektowanych przez Polskę ziemiach Królestwa Rusi. W dalszym ciągu autorzy zmodernizowali tę wersję, dodając elementy własnych konstrukcji, jednocześnie polscy autorzy potępiali króla Daniela za zdradę wiary katolickiej, przypisując mu pustoszenie polskich ziem i jeszcze bardziej zakłócając chronologię w ślad za Długoszem, a ukraińscy autorzy akcentowali na jego wierności prawosławiu. Współcześni historycy, nie zauważając badań tego problemu przez W. Semkowicz-Zarembinę i D. Dąbrowskiego, kontynuują szukać przyczyny tych wersji kronikarzy.

Jednak którą “poprzednią koronację” miał na myśli Długosz czy jego źródło w relacji pod 1253 r.: możliwą koronację w Wiedniu w 1237 r., hipotezę co do której przedstawił O. Majorow⁷⁸ czy koronację Jaropełka Izjasławowicza w Rzymie w 1075 r., informację o której odnaleźli archiwiści papiescy i w taki sposób ona trafiła do dokumentu Jana Prandoty? Jednak być może ten ustęp – to po prostu krętanina samego Długosza, którą spotykamy w jego pracy nie tak rzadko. Lecz to pytanie pozostaje otwarte.

⁷³ D. Dąbrowski, *Koronacja Daniela Romanowicza w relacjach Jana Długosza*, c. 66.

⁷⁴ Idem, c. 69–70.

⁷⁵ S. Sarnicki, *Annales siwe de origine et rebus gestis Polonorum et Liwanorum libri octo...*, Kraków 1587, p. 277, 280.

⁷⁶ B. Paprocki, *Herby Rycerstwa Polskiego na pięćcioro xięg rozdzielone*, Kraków 1584, s. 349.

⁷⁷ J. A. Kulesza, *Wiara Prawosławna Pismem Świętym...*, Wilno 1704, s. 112–113.

⁷⁸ A. W. Majorow, *Daniil Galickij i Fridrich Woinstwennyj: russko-awstrijskie odnoszenija sjeriediny XIII wieka*, “Woprosy istorii”, 2011, nr 7, s. 32–52; Ibidem, *Newidomyj epizod 1237 roku u wzajemnych kniazia Danyła Romanowycza z imperatorom Fridrichom II*, “Kniaża doba: istorija i kultura”, wyp. 4, Lwiw 2011, s. 180–186.

“ПОДВІЙНА” КОРОНАЦІЯ ДАНИЛА РОМАНОВИЧА: ВИГАДКА ДЛУГОША ЧИ ДІЙСНИЙ ФАКТ?

Леонтій ВОЙТОВИЧ

Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра історії середніх віків та візантиністики
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна
e-mail: lev67420@ukr.net

Студія присвячена аналізу джерел про коронацію Данила Романовича в 1253 р. і висвітленню цієї події в працях хроністів ранньомодерного періоду. Вияснено, що інформація Галицько-Волинського літопису про подію повністю відповідає повідомленню Ніколо де Кальві, сповідника папи Інокентія IV і польського джерела з кола краківського єпископа Яна Прандоти, яке було в польського хроніста Яна Длугоша. Саме Длугош свідомо сфальшував інформацію про коронацію, зачеркнувши первинний варіант, взятий з цього джерела, і вставив на полях власну конструкцію під 1246 р. Інший хроніст Меховіта подав обидва фрагменти, що призвело до пізніших версій з доміантою версії Длугоша 1246 р. у працях хроністів ранньомодерного часу, над якими тяжіли міжконфесійні проблеми. Сучасні історики, не помічаючи студій Ванди Семкович-Зарембіни та Даріюша Домбровського, продовжують шукати причини цих версій. Проблема ж “подвійної” коронації в 1253 р., про яку писав Длугош, і далі залишається не з’ясованою до кінця, позаяк вияснити, яка з трьох можливих версій правильна, без віднайдення нових джерел, неможливо.

Ключові слова: коронація, Данило Романович, Опізо, Прандота, Длугош, Дорогичин.

“DOUBLE” KORONATION OF DANYLO ROMANOWYCZ: INVENTION OF DLUGOSZ OR REAL FACT

Leontiy VOITOVYCH

Ivan Franko National University of Lviv
Department of History of Middle Ages and Byzantine Studies
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine
e-mail: lev67420@ukr.net

The article is dedicated to analysis of sources about coronation of Danylo Romanowych in 1253 and to the descriptions of this occurrence by early modern chroniclers. It's known that the information about Danylo's coronation in Galician-Volhynian Chronicle coincides with records of Nicolo Calvi, the confessor of Pope Innocent IV and notations of anonymous author who was the part of Jan Prandota's entourage. All these sources were available for Jan Dlugosz. Therefore, it was Jan Dlugosz, who deliberately falsified information about coronation, when he crossed out primary version from sources, inserted his own variant in the page's margins, and put the date 1246. Another chronicler Maciej Miechowita had included two versions about Danylo's coronation in his work, which led to controversy in early modern chronicles, where Dlugosz's version dominated.

Contemporary historians, who do not notice researches of V. Semkowich-Zarembin's and D. Dombrovsky's, still search for reasons of differences in reports of chronicles. The issue of “double” coronation in 1253, which was described by Dlugosz, is still opened, because without discovery of new sources it is impossible to find out which of three versions is accurate.

Key words: coronation, Danylo Romanowych, Opizo, Jan Prandota, Jan Dlugosz, Drohiczyn.